

Nemzeti biztonság és nemzetbiztonság a stratégiaalkotásban

Dávid Ferenc¹

Absztrakt:

A rendszerváltozást követően a magyar állam biztonsági gondolkodását biztonság- és védelempolitikai alapelvei határozták meg. Ez alapjául szolgált az ezredfordulót követően megjelent, módosított és újrafogalmazott nemzeti biztonsági stratégiának. Az első nemzeti biztonsági stratégia lényeges eleme, hogy utalást tett a származtatott ágazati stratégiák és utóbbi részeként egy ún. „nemzetbiztonsági stratégia” kidolgozására. S bár ágazati iránymutatás nem készült a nemzeti biztonsági stratégia hangsúlyozza a hírszerzés és elhárítás szolgálatok fontosságát. A tanulmány célja, hogy a biztonsági gondolkodásban, Magyarország biztonság- és védelempolitikájában, nemzeti biztonsági rendszerében elhelyezze a nemzetbiztonsági szolgálatokat és felvázolja azokat az irányokat, amelyek a rendszerváltozást követően meghatározóak voltak a magyar stratégiaalkotásban. (A mű a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 azonosítószámú, „A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” elnevezésű kiemelt projekt keretében működtetett Egyed István Posztdoktori Program keretében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem felkérésére készült.)

Kulcsszavak: nemzetbiztonság, nemzeti biztonság, stratégiaalkotás

Abstract:

The Hungarian security thinking was defined by its security and defense policy principles following the political transformation. This served as a basis for the published, modified and redefined national security strategy after the millennium. The essential element of the first Hungarian national security strategy was that it referred to a derivative and sectorial “national security” strategy. Although a sectorial guidance was never drafted the national security strategy emphasizes the importance of intelligence and counter-intelligence. The purpose of this study it to specify the place of national security services in security thinking, in Hungarian security and defense policy and its national security order and outline the directions of strategy making after the political transformation. („The work was created in commission of the National University of Public Service under the priority project KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001 titled „Public Service Development Establishing Good Governance” in the István Egyed Postdoctoral Program.”)

Keywords: national security, strategy making

¹ Dávid Ferenc dr. jur., Ph.D., *Nemzeti Közszolgálati Egyetem, egyetemi adjunktus, david.ferenc@uni-nke.hu, ORCID azonosító: orcid.org/0000-0003-0570-2899*

Bevezetés

Napjaink változó világában nem lehet mindenre felkészülni és ez a gondolkodás az elmúlt évtizedek „kockázat-társadalom” víziójának elfogadásában is megjelent, de kiemelt jelentősége van a mindenkori kormányzat iránymutatásának, ami kijelöli a szervezetrendszer alkotóelemei által ellátandó feladatokat, elhatárolja a hatásköröket, megteremti a feladatteljesítéshez szükséges forrásokat. Az állam (nemzet) biztonsága egy elvont elméleti fogalom, amit összetettségén, tartalmi mélységén és szubjektív alkotóelemein keresztül értelmezhetünk és származtatjuk belőle a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszerét.

A rendszerváltozást követően a magyar állam biztonsági gondolkodását biztonság- és védelempolitikai alapelvei határozták meg, ami alapjául szolgált az ezredfordulót követően megjelent, módosított, majd újrafogalmazott (és a tanulmány megjelenése idején ismét napirendre került) nemzeti biztonsági stratégiának. Az elmúlt évtizedek jellegzetessége, hogy a magyar stratégiaalkotási folyamatban a klasszikus biztonság- és védelempolitikai szemlélet mellett az ország szempontjából releváns értékek és érdekek, valamint hatályos jogszabályi háttér mentén vezették le a nemzetbiztonsági szférára háruló feladatokat. Először 1993-ban, majd 1998-ban adták ki a magyar biztonsági dokumentumok alapjának tekintett biztonság- és védelempolitikai alapelveket. Az ezredfordulót követően elfogadott nemzeti biztonsági stratégia lényeges eleme, hogy 2002/2004-től hatályos formában utalást tett a származtatott ágazati stratégiák és utóbbi részeként egy ún. „nemzetbiztonsági stratégia” kidolgozására, ami egy nem elhanyagolható folyamat részeként vezetett el a napjainkban is tartó szakmai diskurzusig. S bár ágazati iránymutatás nem készült, a 2002-ben elfogadott, 2004-ben módosított, majd 2012-ben újrafogalmazott² nemzeti biztonsági stratégia nevesíti és deklarálja a hírszerzés és elhárítás szolgálatok fontosságát.³

A tanulmány célja, hogy a biztonsági gondolkodásban, Magyarország biztonság- és védelempolitikájában, nemzeti biztonsági rendszerében elhelyezze a nemzetbiztonsági szolgálatokat és felvázolja azokat az irányokat, amelyek a rendszerváltozást követően meghatározóak voltak a magyar stratégiaalkotásban.

Nemzet, biztonság és nemzetbiztonság

A rendszerváltozás előtt hivatalosan használt „állambiztonsági szolgálat” és a társadalom szélesebb körében általános értelemben ismert „titkosszolgálat”

² 2144/2002. (V. 6.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság nemzeti biztonsági stratégiájáról, majd 2073/2004. (IV. 15.) Korm. határozat a Magyar Köztársaság (új) nemzeti biztonsági stratégiájáról és a jelenleg hatályos 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról.

³ Lásd: 1035/2012. (II. 21.) Korm. határozat 48. p.

szavunkat a jogalkotó a politikai átmenetet részeként, mint „nemzetbiztonsági szolgálat” definiálta. Az állam vagy a politikai értelemben vett nemzet biztonsága a szolgálatok feladatellátásnak középpontjában áll; még akkor is, ha a nemzetbiztonság szavunk alapjaként értelmezett „nemzet” fogalma folyamatos szakmai viták kiindulópontját képezte. A szókapcsolat „biztonság” része alapvetően percepció, ami időben és térben változó jelentéstartalommal tölthető meg. A biztonság és biztonságérzetre vonatkozó képzet, jelentős mértékben meghatározza és befolyásolja azokat a politikai-társadalmi súlypontokat, amelyek determinálják a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatellátását és működését.⁴

Különleges társadalmi értéként a biztonság nélkülözhetetlen elem a konszolidált állapotok megteremtésében. A társadalmi fejlődés nélkülözhetetlen az állami élet, a nemzetgazdaság, a politikai szféra és a hétköznapi élet zavartalan, fenyegetésektől és veszélyektől mentes működéséhez. A biztonságot a társadalom és az állam zavartalan működésének keretfeltételeként is meghatározhatjuk, ahol az egyes szolgálatok rendeltetésszerű működése során a közösség tagjai alig vagy nem is érzékelik jelenlétüket. A szféra jelentőségére általában a belső rend és biztonság hiányában, vagy zavara esetén figyelnek fel. A biztonság értékőrző és értékteremtő funkciója egyértelműen bizonyítható. A szélesebb értelemben vett fogalom feltétele az ország és a társadalom anyagi, szellemi, kulturális fejlődésének. Megőrzése értéként és érdekként jelenik meg a társadalmi csoportok, egyének életében.⁵

A térben és időben eltérő tartalommal megtölthető biztonság a társadalom tagjainak alkotmányos alapvető jogaként is meghatározható. A biztonság megteremtése szempontjából lényeges területek és hangsúlyok az egyén, a közösség és az ország vezetőinek szubjektív értékítélete szerint rendeződhetnek; hangsúlyosságuk szerint rangsorolódnak és együttesen határozzák meg, hogy egy adott állam és közösség milyen tartalommal definiálja a biztonsági egyes területet.

A rendszerváltozás óta eltelt évtizedek és különösen az ezredfordulót követő időszak átformálták a biztonságról és a nemzetbiztonsági szféráról való gondolkodást. A változás és komplex paradigmaváltás alapja, hogy az állam átalakulása magában hordozta az állam biztonságáért felelős szerveinek változását. A nemzetbiztonsági tevékenység központi elemét továbbra is a mindenkori állam belső rendjének, területi integritásának és szuverenitásának védelme és nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése jelentette.⁶ Magyarország nemzetbiztonsági szolgálatainak a korábbi struktúrák teljeskörű átalakítása mellett kellett a rendszerváltozást követő néhány év alatt felkészülni az új típusú külső és belső fenyegetésekkel szemben.⁷

Megmaradt a klasszikus biztonságfelfogás katonai és politikai eleme, de meg

⁴ Lásd: SIEBER 2016. 14-18. o.

⁵ GAZDAG 2001. 32. o.; IZSA 2009. 22. o.

⁶ 1995. évi CXXV. törvény 74. §; lásd még: KOC SIS 2008. 58. o.; IZSA 2009. 11-12. o.

⁷ RÉVÉSZ 2003. 67-68. o.

kellett osztani helyét egy komplex biztonságfelfogás megannyi területével. Eltűnt a korábban definiált stabil ellenségkép és a hivatkozott, könnyen azonosítható cél és átadta a helyét mindazon kihívásoknak, kockázatoknak és fenyegetéseknek, amelyek kezeléséhez a hírszerző és elhárító szolgálatok önmagukban alkalmatlannak bizonyultak. Átalakult a felderítésre, hírszerzésre és elhárításra vonatkozó korábbi gondolkodás és kimunkált eljárási rend,⁸ mert a korábban távolinak és absztraktnak tűnő új típusú biztonsági kihívások hirtelen reális és időszerrű problémaként bukkantak fel. A nemzetbiztonsági szolgálatok beemelték feladatrendszerükbe a globális biztonsági kihívásokat és megteremtették a hazai és nemzetközi együttműködésnek és a veszélyek elhárításának lehetőségét is.

A rendszerváltást követően megindult egy stratégiaalkotási folyamat Magyarországon, ami egy modern biztonság- és védelempolitikai szemléletet vezetett be és az ország szempontjából releváns értékek és érdekek mentén vezette le a nemzetbiztonsági szolgálatokra háruló feladatokat.⁹ A jogalkotó már a '90-es évek kezdetén, a nemzetbiztonsági törvény 1995-ös elfogadásával megfogalmazta a szűkebb értelemben vett nemzetbiztonsági érdeket, amit a legutóbbi transzformációs években emeltek alaptörvényi szintre. A fogalmat legszűkebb értelemben, mint a Magyar Köztársaság, majd Magyarország szuverenitásának biztosításában és alkotmányos rendjének védelmében és nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítésében határozta meg. Tágabb értelemben a nemzetbiztonsági törvény, értelmező rendelkezése és tartalmi kibontása a célkitűzések szélesebb körű regiszterét foglalta magába. Alapkövetelmény volt az ország függetlensége és területi épsége elleni támadó szándékú törekvések felderítése, az ország politikai, gazdasági, honvédelmi érdekeit sértő vagy veszélyeztető leplezett törekvések felderítése és elhárítása. A jogszabály kiemelten kezelte a kormányzati döntéshozatal döntéseihez szükséges, a külföldre vonatkozó, illetőleg külföldi eredetű információk megszerzését. Az euroatlanti térség célkitűzéseivel és hazánk csatlakozási törekvéseivel összhangban fontos volt a demokratikus értékek általános érvényesülésének és érvényesítésének biztosítása. Ennek keretén belül vált meghatározó feladattá az alapvető emberi jogok gyakorlását biztosító alkotmányos rend, a többpártrendszeren alapuló képviselői demokrácia és az alkotmányos intézmények működésének törvénytelen eszközökkel történő megváltoztatására vagy megzavarására irányuló leplezett törekvések felderítése és elhárítása. Az új típusú globális fenyegetések által hordozott biztonsági kockázat alapján a törvényhozó kiemelten kezelte a terrorcselekmények, az illegális fegyver- és kábítószer-kereskedelem, valamint a nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák illegális forgalmának felderítését és megakadályozását.¹⁰

A jogalkotó által szűkebb és tágabb értelemben megfogalmazott (állam- és nemzetbiztonsági érdekek a gyorsan változó világban kijelölte a feladatellátás

⁸ LÉNÁRT 2007. 36-37. o.

⁹ IZSA 2009. 139-141. o.

¹⁰ GÁL 2014. 43-74. o.; 1995. évi CXXV. törvény 74. § a) bekezdés

alappilléreit, amiből minden további nemzetbiztonsági feladat származtatott. Az 1990-es évek jogalkotói tevékenységének utólagos méltatása a rendszerváltozás óta eltelt idő múlása, mert évtizedekre megteremtette a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatellátásnak kereteit.¹¹ A törvényhozás és végrehajtás (kormányzat) felelőssége, hogy a jogszabályokban és a stratégiai dokumentumokban megfogalmazott irányok mentén meg lehessen határozni a nemzetbiztonsági szféra előtt álló feladatokat és összpontosítani lehessen az erőforrásokat. Egyik oldalon az egymás hatását erősítő biztonsági kihívások dinamizmust kölcsönöznek a folyamatoknak. A másik oldalon az arányaiban korlátozottabb, de megfelelően definiált és összpontosított erőforrások, súlypontok kialakítását követelik meg a nemzetbiztonsági szférától.

Az állam (nemzet) biztonsága egy elvont elméleti fogalom, amit összetettségén, tartalmi mélységén és szubjektív alkotóelemei során keresztül lehet értelmezni. A jogállam optimális esetben egy, a jog talaján álló struktúra szabályain keresztül és egyedi logika mentén működő rendszerként határozható meg, de a fentiekből egyenesen következik, hogy a biztonság megteremtése csak (állam-) cél. A társadalom biztonságérzete az egyének szubjektív érzéseként határozható meg, de ez közelről sem jelenti az objektív biztonság meglétét. Nincs abszolút biztonság. Az állam a (nemzet) biztonság fogalmának tartalma alatt azért felel, hogy lehetőségeihez képest megtett-e mindent az állami célkitűzés megvalósítása érdekében. Egy alternatív biztonságfelfogás alapján a biztonság egy kívánt állapot, absztrakt államcél, amelyben az állam és a társadalom értékei nincsenek veszélyben, érdekeinek sérelme nem valószínű. Ez a szint védelemmel érhető el, ahol a védelem egyes részterületei egymással összekapcsolódnak. A biztonság nem az egyes értékek, vagy érdekek védelmét jelenti, hanem egy komplex, a szervezet oldaláról való megközelítési módot; a védelmi erőfeszítéseket rész és egész tekintetében egyszerre kell kifejezni. Az állami intézményrendszer és nemzetbiztonsági szolgálatok feladata, hogy a biztonság, mint államcél megvalósítása érdekében a feladatkörök mentén időben és térben valós súlypontokat képezzenek.¹²

A biztonsági környezet hangsúlyai

Az európai kontinens kelet-nyugati megosztottsága és Magyarország biztonsági környezetének megváltozása meglepő gyorsasággal ment végbe a rendszerváltozáskor. A magyar transzformációs időszak a társadalmi, gazdasági és politikai élet minden területén érezte hatását. A változás előestéjén állambiztonsági szféra

¹¹ Összehasonlítva az 1990. évi X. törvény és a 26/1990. (II. 14.) MT rendelet „átmeneti” rendelkezéseivel, az 1995. évi CXXV. törvény átfogó és hosszútávú megoldásnak bizonyult; az állítás még akkor is igaz, ha bizonyos időközönként felvetődik megújításának igénye.

¹² FINSZTER 2008. 26. o.; SIMON 2007. 7. o.

nem csak szervezeti oldalról viselte magán a békés átmenet politikai kompromisszumainak nyomát, de a feladatrendszerében meghatározott korábban stabil ellenségkép eltűnt, átalakult, vagy ellentétes előjelet kapott és fokozatosan átadta helyét az absztrakt, és előre nehezen jelezhető fenyegetéseknek.¹³ Az új, összetettebb és átalakult jelentéstartalommal meghatározott feladatok a rendszerváltozást követő évek során egy folyamat részeként kerültek ismét előtérbe és kirángatták a nemzetbiztonsági szférát az önmeghatározási válságból. A klasszikus biztonságfelfogás politikai és katonai elemét a kihívásoknak egy új és összetettebb regisztere váltotta fel, ami a biztonság hagyományos elemei mellett a gazdasági, társadalmi (szociális) és környezeti dimenzióinak fontosságát is igazolta. Hivatkozott új típusú kihívások nem csak, hogy változatosabbak lettek, de kevésbé lehetett őket előre jelezni, megelőzni, elhárítani, vagy káros hatásukat kezelni, ami ismét előtérbe helyezte a hírszerző és elhárító szolgálatok horizont ellenőrző tevékenységét.¹⁴

A nemzetközi rendszer átalakulásának részeként a hagyományos nemzetálami szereplők mellett a mindennapokban egyre nagyobb hatást gyakorolnak az úgynevezett nem-állami szereplők.¹⁵ Az (állam-) nemzetbiztonsági szolgálatok a hidegháború végén egy arányaiban összetettebb biztonsági (és geopolitikai) helyzetben találták magukat. A hagyományos kihívások mellett mind jellemzőbb új típusú, az országhatárokon átívelő fenyegetésekkel szembesültek, amelyeket kevésbé lehetett felismerni és előre jelezni.¹⁶ Napjainkban egy országot és közösséget érő kihívások, kockázatok, fenyegetések többnyire a jog által nehezen elérhető területekről érkeznek, míg háttérükben társadalmi, természeti jelenségek és utóbbiak egymásra hatása húzódhat meg. Mindennapjainkból tudatában vagyunk, hogy a természeti veszélyek tekintetében vállalnia kell egy előre be nem látható kockázatot az elhárítható vagy el nem hárítható erőhatalommal (*vis maior*) szemben. A természeti mozgásokhoz hasonlóan jelenséget produkálhatnak a társadalmi folyamatok is; kezelésük során beszűkülnek az állam/közösség védekezési lehetőségei.¹⁷ A szociális, gazdasági, környezeti stb. veszélyforrások nehezen tarthatók kordában, velük szemben az állami és társadalmi védekezés csak csökkenteni tudja hatásukat. A széles spektrumú kockázati lehetőségekkel szemben még az együttműködés keretei között is csak aránytalanul kisebb nemzeti védekezési lehetőséggel számolhatunk. Utóbbi miatt szükséges, hogy adott közösség vagy szervezetrendszer felismerje és azonosítsa az adott időben és térben meghatározó fenyegetéseket és utóbbiakból származtatott feladatokat.¹⁸

¹³ IZSA 2009. 142. o.

¹⁴ GAZDAG 2001. 34. o.; TÓTH 2011. 114. o.

¹⁵ Lásd: *nemzetközi szervezetek, multinacionális vállalatok, nem kormányzati szervezetek, nemzetközi szervezett bűnözői és terrorista csoportok stb.*

¹⁶ IZSA 2009. 142. o.

¹⁷ FINSZTER 2008. 25-26. o.

¹⁸ MATUS 2012. 54-55. o.

Napjaink globális fenyegetései nem ismerik az állami határokat, utóbbi pedig megnehezíti és mégis alapja a közös fellépésnek. A jövő tekintetében folyamatosan számolni kell az egymás hatásait erősítő biztonsági problémák együttes jelentkezésével, relatíve az egyik pillanatról a másikra történő megjelenésével. Egy absztrakt (szubjektív) biztonsági szint elérése érdekében mind lényegesebbé válnak az együttműködés különböző formái. Ez részben a magyar állam biztonságáért felelős szervei együttműködésének szükségességét, másrészt a szövetséges/külföldi államok partnerszolgálataival történő két- és többoldalú kapcsolatok fontosságát jelenti. Napjainkra egyértelmű, hogy a Magyarországot érintő biztonsági kihívások csak egy közös érdekek mentén szervezett együttműködés keretében kezelhetők, amihez szervezeti alapot az ország szövetségi, közösségi és más nemzetközi együttműködési formái kínálnak.¹⁹

Megállapíthatjuk, hogy a biztonságról alkotott fogalmunk és gondolkodásunk a rendszerváltást megelőző évtizedektől kezdve átalakult. Nem számolhatunk állandó és kiszámítható fejlődési ívvel, nincsenek általános szabályok, vagy hosszú távú regiszterek, ami minden lehetséges biztonsági kockázatot és forgatókönyvet számba vesz.²⁰ A nemzeti biztonsági stratégia célja, hogy regiszter és sorvezető legyen, összefoglalja az állam biztonságát veszélyeztető elemeket. Az elmúlt évtizedek változásai feloldották a külső és a belső biztonság, az állam és a magánszektor, a prevenció és a represszió, valamint az ezekhez korábban egyenként hozzárendelhető, elkülönült eszközöket és szervezeteket. Nincsen élesen szétválasztható szervezetrendszer és hozzárendelt feladat, ahogy önmagában kezelhető biztonsági probléma sem létezik.

A biztonság- és védelempolitikai alapelvektől a stratégiáig

Napjaink változó világában – bár nem lehet mindenre felkészülni – mégis kiemelt jelentősége van a kormányzati iránymutatásnak, ami kijelöli az intézmények által ellátandó feladatokat, elhatárolja a hatásköröket, megteremti a feladatteljesítéshez szükséges megfelelő jogszabályi háttérrel és rendelkezésre bocsátja a szükséges forrásokat. Megvizsgálva az elmúlt évtizedek stratégiai dokumentumainak iránymutatásait, a kormányzati és szakértői gondolkodás egyértelműen az ún. kockázat-társadalom víziójának elfogadása irányába mutatott.²¹

A tanulmány szempontjából és rendszerváltást követő stratégiai dokumentumok sorában vissza kell nyúlni az előző évezred utolsó évtizedének végéig, amikor az Országgyűlés elfogadta a Magyar Köztársaság biztonság- és védelem-

¹⁹ TÓTH 2011. 115. o. és 2073/2004. (IV. 15.) Kormány határozat

²⁰ Nbb-13/2001. 10. o.

²¹ SIEBER 2016. 16. o.; FINSZTER 2008. 10. o.

politikájának alapelveit,²² ami kezdőpontjává és alapjává vált a később keletkezett nemzeti biztonsági stratégiáknak.²³ A Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelvei tartalmi részét meghatározza az 1990-es évek hangulata.²⁴ A változást a rendszerváltozást követő években még távolinak tűnő, de mind közelebb kerülő euroatlanti integráció jelentette. Geopolitikai okokból az ország először az Észak-atlanti Szerződés Szervezetéhez, majd az Európai Unió teljes jogú tagságáig került közelebb. Mindezen változások (partváltások²⁵) magukkal hozták a hazánk biztonság- és védelempolitikai és nemzetbiztonsági paradigmaváltását.²⁶ Az ország megfogalmazta a biztonság átfogó értelmezését, az euroatlanti térség biztonságának oszthatatlanságát és stratégiai szintre emelte a biztonság hagyományos politikai és katonai elemein felül a gazdasági, pénzügyi, emberi jogi és kisebbségi, információs és technológiai, környezeti, valamint nemzetközi jogi stb. dimenziókat is.²⁷

A szuperhatalmi szembenállást követően a stratégiai dokumentum lényegesen alacsonyabb valószínűséget tulajdonított a világméretű fegyveres konfliktusoknak, míg a regionális összetűzések lehetősége előtérbe került. A folyamattal párhuzamosan megnőtt az egymás hatását egyidejűleg erősítő új típusú veszélyforrások jelentősége. Az alapelv külön kiemelte az euroatlanti régió biztonságának a fontosságát és a szemlélet hazánk 1999-es NATO, majd 2004-es EU tagsága következtében is meghatározó maradt.²⁸ A növekvő kockázatok sorában első helyen szerepeltek az eltérő társadalmi fejlődésből fakadó, országok és csoportok közötti átmeneti vagy tartós ellentétek, a gazdasági, pénzügyi és társadalmi válságok, az etnikai és vallási feszültségek hatásai. A kiemelt szerepet betöltő kockázati elemek között előtérbe került a terrorizmus, a szervezett bűnözés, az illegális kábítószer- és fegyverkereskedelem, a demográfiai feszültségek, a tömeges migráció és a környezeti ártalmak jelentette kihívások.²⁹ A biztonság- és védelempolitikai alapelvek fokozódó problémaként tekintettek a tömegpusztító fegyverek és azok hordozóeszközeinek elterjedésére, valamint az információs rendszerek sebezhetőségére és utóbbiak elleni támadások lehetséges hatásaira.³⁰ Az 1990-es évek és az ezredforduló tapasztalatai a legnagyobb fenyegetést

²² 94/1998. (XII. 29.) OGY. határozat; valamint azt megelőzően hatályos, a 11/1993. (III. 12.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonságpolitikai alapelveiről, illetve lásd még a 27/1993. (IV. 23.) OGY. határozat Magyar Köztársaság honvédelmének alapelvei

²³ 2144/2002. (V. 6.) és 2073/2004. (III. 31.) Kormány határozat, majd a napjainkban hatályos 1035/2012. (II. 14.) Korm. határozat

²⁴ KASZNÁR 2017. 98-101. o.

²⁵ Lásd: ADY 1999.

²⁶ IZSA 2003. 76-79. o.

²⁷ 94/1998. (XII. 29.) OGY. határozat 1. pont

²⁸ IZSA 2003. 74. o.

²⁹ Lásd még: KÓHALMI 2015. 52-71. o.

³⁰ HAIG 2007. 37-38. o.

a régió fegyveres kihívásaiban azonosították, miközben hazánk közvetlen környezetében instabilitás és kiszámíthatatlanság jelentkezhetett.³¹

A biztonsági problémák regiszterével szemben a Magyar Köztársaság biztonságának alapját az alapelvek két (a gyakorlatban három) pilléren nyugvó építménynek ábrázolta.³² Az egyik, a belső eleme a magyar nemzet önereje; a másik, a külső elem és utóbbi két alrendszere az euroatlanti integráció és a nemzetközi együttműködés³³ tükrözta a szövetségi és közösségi kötelezettségekből eredő elvárásokat.³⁴ A nemzet önereje az integrációs folyamatban is elsődleges maradt az ország biztonságának szavatolásában. A nemzetbiztonsági szolgálatok is ennek a pillérnek a részei,³⁵ még akkor is, ha a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelvei szövegezésében sehol sem jelent meg a nemzetbiztonsági érdek, a rendvédelmi szervek, vagy a nemzetbiztonsági szolgálatok. A meghatározó nemzeti önerő jellemzése során a jogalkotó a biztonság szavatolása során alapvető fontosságúnak jellemezte az állampolgárok aktív részvételét, támogatását és áldozatkészségét. A stratégia a nemzeti önerőt megtestesítő biztonságpolitika és intézményrendszer működését úgy képzelte el, hogy képes legyen időben felismerni, folyamatosan és megbízhatóan értékelni az ország biztonságát veszélyeztető tényezőket. Az intézményrendszernek információszerező, elemző és értékelő tevékenysége során képessé kellett válni időben meghozni a veszélyhelyzetek megelőzéséhez, illetve elhárításához szükséges döntéseket, valamint végrehajtani az ezekből fakadó intézkedéseket.³⁶

Az általános megfogalmazásnak megvoltak az előnyei és a hátrányai is. Egyfelől, felsorolta a nagyobb figyelmet érdemlő prioritásokat, másrészt megfogalmazta az állami intézményrendszerrel szembeni elvárásokat. Ez utóbbit kellett minden szervezetnek, így a nemzetbiztonsági szolgálatnak is önmagára értelmezni és egy rendkívül fragmentált intézményrendszerben ellátni a jogalkotó által szabott feladatokat. Megvalósítása természetesen nem okozhat problémát, ha rendelkezésre áll a kellően letisztult jogszabályi háttér, konfliktusoktól mentes intézményrendszer, pénzügyi, anyagi és humán erőforrás, valamint a politika-mentes szakmai háttér.

Nemzeti biztonsági és „nemzetbiztonsági” stratégia

A magyar állam biztonság- és védelempolitikai alapelvei határozták meg a magyar állam rendszerváltozást követő biztonsági gondolkodását, ami az ezredfor-

³¹ 94/1998. (XII. 29.) OGY határozat 2. pont

³² 94/1998. (XII. 29.) OGY határozat 6. pont

³³ TÓTH 2011. 116. o.

³⁴ Lásd: NATO 1990., 1991., 1999.

³⁵ IZSA 2009. 11. o.

³⁶ Lásd még: KOVÁCS – DOBÁK 2017. 175-218. o.; 94/1998. (XII. 29.) OGY határozat 9. pont

dulót követően az alapelvek generálklauzuláira épülő nemzeti biztonsági stratégiákban és utóbbiak módosításában öltött testet.³⁷ Az alapelvek és a stratégia tartalmi jelentősége három pontban összegezhető a nemzetbiztonsági szolgálatok nézőpontjából.

Először, a rendszerváltozást követően 1993-ban,³⁸ majd 1998-ban adták ki a magyar biztonsági dokumentumok alapjának tekintett biztonság- és védelempolitikai alapelveket. Az ezredfordulót követően megalkotott első nemzeti biztonsági stratégia szerint a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikai alapelveiben megfogalmazott célkitűzéseket elérték és a hazánk biztonságáról alkotott gondolkodást az euroatlanti integráció alapjaiban határozta meg és formálta át.³⁹

Másodsor, a nemzeti biztonsági stratégia lényeges eleme, hogy 2002/2004-től hatályos formában utalást tett a származtatott ágazati stratégiák kidolgozására. A tanulmány témaválasztása és a nemzeti biztonsági stratégia nem-taxatív (példálózó) felsorolásában a nemzetbiztonsági (ágazati) stratégia megalkotásának lehetőségét, szükségességét is megemlíti. A jogalkotó szavai két, egymással összefüggő eredménnyel jártak. Egyfelől semmivel, mert a kormányhatározatban deklarált elhatározásból nem sok minden valósult meg. Másfelől szakmatudományos dialógust indított (nemzetbiztonsági) szakértői körökben és akarva-akaratlanul közös gondolkodásra készítetett a rendvédelmi és nemzetbiztonsági (titkosszolgálati) stratégiáról.⁴⁰

Az elméleti diskurzus egy valós vagy vélt „nemzetbiztonsági stratégia” megalkotásához kívánt hozzájárulni és felölelte a szolgálatok előtt álló kihívásokra, megoldandó feladatokra, az intézményrendszer átalakításának lehetőségeire vonatkozó teoretikus okfejtéseket.⁴¹ Harmadszor, ha az ágazati iránymutatás nem is készült el, a 2002-ben elfogadott, 2004-ben módosított, majd 2012-ben újrafogalmazott nemzeti biztonsági stratégia a legmagasabb szintű dokumentum, ami a jelenleg hatályos formájában már csak deklarálja a hírszerzés és elhárítás fontosságát, de már tartózkodik a hangzatos ígéretektől.⁴²

³⁷ 2144/2002. (V. 6.) Kormány határozat a Magyar Köztársaság új nemzeti biztonsági stratégiájáról, majd 2073/2004. (III. 31.) Kormány határozat a Magyar Köztársaság új nemzeti biztonsági stratégiájáról (módosítás)

³⁸ Lásd: 11/1993. (III. 12.) OGY. határozat a Magyar Köztársaság biztonságpolitikai alapelveiről, valamint a biztonság katonai (honvédelmi) elemére vonatkozó 27/1993. (IV. 23.) OGY. határozat Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről;

³⁹ 2073/2004. (III. 31.) Kormány határozat; Lásd még: KOVÁCS – DOBÁK 2017. 175-218. o.

⁴⁰ Lásd bővebben: FINSZTER 2008. 2-38. o.; Uő. 2003. 73-81. o.; Uő. 2006. 109-113. o.; TÚTTÓ 2007. 24-36. o.; LÉNÁRT 2001. 41-60. o.

⁴¹ BUDAI 2008. 517-533. o.; LÉNÁRT 2001. 41-60. o.; LAKATOS 2006. 67-74. o.

⁴² 1035/2012. (II. 21.) Kormány határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról

Magyarország biztonság- és védelempolitikai alapelveinek dokumentuma már a rendszerváltást követő évtizedben megjelölte, a 2002-ben kiadott, 2004-ben módosított, majd 2012-ben új alapokra helyezett nemzeti biztonsági stratégia azonosította a hazánk szempontjából lényeges biztonsági elemeket. A globális kihívások szempontjából vizsgálva, a nemzetbiztonsági szolgálatok feladatkörében súlyponti elemként jelent meg a terrorizmus, a tömegpusztító fegyverek elterjedése, az instabil régiók és működésképtelen államok hatása, az illegális migráció, a gazdasági instabilitás, az információs társadalom kihívásai, illetve a globális természeti, civilizációs és egészségügyi veszélyforrások. Az új évezred belső biztonsági kihívásait a nemzeti biztonsági stratégiában a szervezett bűnözés, a feketegazdaság és korrupció, a kábítószeres terjedése, a politikai és vallási szélsőségek, valamint a demográfiai kihívások jelentették.⁴³ A regionális kihívások között hazánk elhelyezkedése szempontjából Közép- és Délkelet-Európa, a Független Államok Közössége, a mediterrán térség, a Közel- és Közép-Kelet vált hangsúlyossá.⁴⁴

Az ezredfordulót követően a nemzeti biztonsági stratégia alapot kívánt szolgáltatni az államgépezet egészének és ajánlást fogalmazott meg az egymáshoz koherensen kapcsolódó ágazati stratégiák kidolgozásához. A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszerre és hangsúlyos területei legkézenfekvőbb módon a nemzeti biztonsági stratégiából kellett, hogy visszatükröződjenek. A dokumentumok általános jelleggel szabtak feladatot az állami intézményrendszer egészének, rajta keresztül az egyes alkotóelemeknek, köztük a szolgálatoknak. Bár a nemzetbiztonsági terület önálló és különálló ágazati stratégiájának kidolgozása elmaradt, nemcsak a származtatott stratégiák, de a rendszerszintű (stratégiai) elképzelés is hiányzott, ami az új évezredben jogos igényként merülhetett volna fel a rendvédelmi szervek és nemzetbiztonsági szolgálatok részéről.⁴⁵ Feltételezhető, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok komplex feladatrendszeréhez kapcsolódó feladatkörök, hatásköri érintkezések az ajánlásban megfogalmazott rendvédelmi, gazdasági-pénzügyi, információvédelmi, vagy a terrorizmus elleni küzdelem területén kidolgozásra ajánlott ágazati stratégiákat összekapcsolhattak volna.⁴⁶ Ha „titkosszolgálati” ágazati stratégiával nem is szolgált a szaktárca, a nemzeti biztonsági stratégia röviden meghatározta, hogy a nemzeti célok elérése érdekében milyen szerepet szán a nemzetbiztonsági területnek.

A kormányzat meghatározása szerint a nemzetbiztonsági szolgálatok a törvényben meghatározott feladataik elvégzésével elősegítették az ország szuverenitásának, alkotmányos rendjének védelmét, nemzetbiztonsági érdekeinek érvé-

⁴³ Resperger 2013. 31-66. o.; Kőhalmi 2016. 81-84. o.

⁴⁴ 2073/2004. (IV. 15.) Kormány határozat

⁴⁵ FINSZTER 2008. 33. o.

⁴⁶ 2073/2004 (IV. 15.) Kormány határozat

nyesítését.⁴⁷ A kormányzati döntésekhez szükséges információk biztosításával közvetlenül kellett támogatniuk a döntés-előkészítés folyamatát, valamint gondoskodniuk kellett a megfelelő döntési alternatívák kidolgozásáról, tájékoztatniuk kellett a Kormányt az ország külső és belső veszélyeztetettségének időszerű, illetve távlati alakulásáról. Az információszerzésnek ki kellett terjednie a globális, a regionális és a belső veszélyforrásokra egyaránt. A polgári és katonai nemzetbiztonsági szolgálatoknak feladatuk ellátása során figyelembe kellett venniük a térségünkben bekövetkezett változásokat, az integrációs folyamatokat, az új típusú fenyegetéseket és kihívásokat, a külföldön működő magyar intézményeket, továbbá a válságkezelő és békefenntartó feladatokban részt vevő magyar alakulatokat és szakértőket érintő fenyegetéseket. A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszerében kiemelt figyelmet kellett fordítaniuk a határokon átnyúló nemzetközi terrorizmus elleni küzdelemben való részvételre. A Magyarországot érintő biztonsági kihívásoknak megfelelően, valamint az euroatlanti integrációs folyamat sikeres befejezését követően új típusú együttműködést kellett kialakítaniuk és fenntartaniuk a szövetséges államok hírszerző és elhárító szervezeteivel, illetve a nemzeti biztonsági stratégiában megfogalmazott célok elérésében mentén érdekelt más államok szolgálataival.⁴⁸

Főszabályként megállapítható, hogy a nemzetbiztonsági szolgálatok rendszerváltást követő feladatellátásának irányait és hangsúlyait a biztonsági környezetben bekövetkező változások, valamint a hazai és nemzetközi gyakorlat alakította. A jogalkotó csak azt tudja vállalni, hogy az intézményrendszer különböző területeiről származó igényeket rendszerezi, szintetizálja és az egyediből általános célokat fogalmaz meg. A gyakori félreértések és folyamatos elírások miatt ki kell emelni, hogy nemzeti biztonsági stratégia nem egyenlő a nemzetbiztonsági ágazati stratégiával, mely előbbinek egy származtatott ágazati iránymutatása lehetett volna. A biztonság- és védelempolitikai alapelvekre építve a nemzeti biztonsági stratégia az értékek és érdekek mentén meghatározott kereteket alakította ki.

A szakértők a biztonsági környezet értékelésével megfogalmazták az ország adottságából, geopolitikai helyzetéből, a hazánkat érintő biztonságpolitikai kihívásokból származtatott hangsúlyos cél- és feladatcsoportokat, illetve definiálták a nemzeti biztonsági stratégia megvalósításának eszközeit. Feltételezhető, hogy a jogalkotó által készített normatív jellegű, pontos és iránymutató feladat szabás alkalmas lehetett volna arra, hogy belőle a nemzetbiztonsági szféra meghatározza feladatait.⁴⁹

A nemzetbiztonsági szempontból jelentős hangsúlyok tartalmi elemeinek

⁴⁷ Ez az alaptézis jelenik meg az 1995. évi CXXV. törvény 74. §-ban, az Alaptörvény 46. cikkében és az 1035/2012. (II. 21.) 48. pontjában is, amiből minden további feladat származtatott.

⁴⁸ 2073/2004 (IV. 15.) Kormány határozat IV. pont

⁴⁹ IZSA 2007. 20. o.

összekötő elve, hogy a tanulmányban tárgyalt évtizedek dinamikus változásai közepette a nemzetbiztonsági tevékenység célja és lényegi elemei nem változtak. A szervezetrendszer klasszikus funkcionális ágainak elkülönültsége megmaradt, de az elhárítás és hírszerzés közötti határ mind jobban elmosódott, előtérbe került a társ- és partnerszolgálati együttműködés. A mind összetettebb szervezeti és kapcsolati rendszerben a nemzetbiztonsági szolgálatok alaprendeltetése változatlan maradt és előtérbe került, hogy a megváltozott biztonsági környezetben pontos feladatkörrel, stabil jogszabályi keretek között tevékenykedhessenek. Konceptcionálisan a nemzeti biztonsági stratégia a szféra tevékenységét meghatározó titkos információgyűjtési eszközök és módszerek meghatározó jelentőségével, a klasszikus humán források elsődlegességével, valamint az információs- és kommunikációs társadalom előnyeivel és kihívásaival együttesen számolt.⁵⁰ Ez magába kellett, hogy foglalja a rendelkezésre álló informatikai és kommunikációs technika fejlesztését, nagyobb arányú bevonását a rendelkezésre álló információmennyiség feldolgozására, illetve az utóbbival kapcsolatban álló információs biztonság érdekében folytatott tevékenységet.⁵¹

Ha a magyar nemzetbiztonsági stratégia körében következtetéseket kívánunk levonni, akkor tisztában kell lennünk egy lényeges tényállítással: a nemzetbiztonsági stratégia sohasem készült el. Ez utóbbi megállapítás két lényeges tanulsággal és további magyarázatok alapjául szolgálhat. Ez egyrészt mulasztás. Egy mulasztásnak, következetlenségnek mindig van felelőse és jogi, de legalábbis erkölcsi következményekkel kell járnia. Másrészt, a nemzetbiztonsági stratégia nemléte részben igazolta vagy legalábbis feltételezte hiányának lényegtelenességét.⁵² Véleményem szerint a tartós hiány/iránytalanság – amit az új évezred kezdetén már tapasztalni lehetett, már az eredeti kérdést is meg- és maga ellen fordította. A gyakorlatban működőképes nemzetbiztonsági szolgálatoknak nem egy papírra vetett ágazati stratégiára, hanem a formaszerűség mögött meghúzódó tartalomra: egy közép- hosszú távra felépített koncepcióra, az elképzeléshez szükséges forrásokra, utóbbihoz szorosan kapcsolódó következetességre van és lesz minden időben szükségük.

⁵⁰ SIEBER 2016. 16-18. o.

⁵¹ IZSA 2007. 15-29. o.

⁵² KOVÁCS 2006. 120-122. o.; TÜTTŐ 2007. 27. o.

Összegzés

Összefoglalásként megállapítható, hogy a rendszerváltástól napjainkig a biztonságról alkotott fogalmunk és gondolkodásunk alapjaiban változott meg és alakult át. Nincsen egy állandó és kiszámítható fejlődési ív, általános szabályok, nem lehet minden lehetséges biztonsági kockázatra felkészülni és minden forgatókönyvet számba venni. A nemzeti biztonsági stratégia célja, hogy regiszter és sorvezető legyen, összefoglalja az állam biztonságát veszélyeztető elemeket. Az elmúlt évtizedek változásai feloldották a külső és a belső biztonság, az állam és a magánszektor, a prevenció és a represszió, valamint az ezekhez korábban egyenként hozzárendelhető, elkülönült eszközöket és szervezeteket. Nincsen élesen szétválasztható szervezetrendszer és hozzárendelt feladat, ahogy önmagában kezelhető biztonsági probléma sem létezik.

A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatellátásának hangsúlyait és kereteit a nemzeti biztonsági stratégia – mint egy széles értelemben vett regiszter – és a vonatkozó jogszabályi háttér kijelölte. Látszólag pontosabb meghatározást a gyakorlat az elmélettől nem igényelt. A gondolat egy részről jogos, elvégre fel kell ismerni, hogy a biztonságpolitikai hangsúlyok és veszélyforrások univerzálisak. A biztonsági kockázatok közül nem lehetett kiragadni egyet sem, aminek csak és kizárólag nemzetbiztonsági/titkosszolgálati aspektusa lenne, vagy önmagában ne kapcsolódna további biztonsági területekhez. Hivatkozott biztonsági halmazból származtatott feladatok mindegyikére igaz, hogy ellátásuk komplex tevékenység. Ez a feladatellátás minden esetben társzolgálatok, további rendvédelmi szervezetek bevonását igényli, ahol az egyes hatáskörök jogalkotói elhatárolása sem könnyű feladat. A 2002-ben kiadott, majd 2004-ben módosított és 2012-ben új alapokra helyezett nemzeti biztonsági stratégia kategorizálta a Magyar Köztársaság, később Magyarország biztonságát fenyegető veszélyeket és kihívásokat, ahol a komplex feladatellátás részeként a nemzetbiztonsági szféra ellátta a különleges rendeltetéséből adó nyílt vagy titkos információgyűjtő tevékenységet, az egyes veszélyek horizontális felderítését, előre jelzését és megelőzését. A kormányzat által 2012-ben kiadott új nemzeti biztonsági stratégia a módosított elődjétől eltérően, terjedelmesebben vette számba hazánk védendő értékeit és érdekeit, elemezte az ezredfordulót követően átalakult biztonsági környezetet és Magyarország nemzeti biztonsági érdekeit a nemzeti célok és feladatok, valamint kormányzati eszközök pontosabb megjelölésével kívánja biztosítani

Felhasznált irodalom:

- 1035/2012. (II. 21.) Kormány határozat Magyarország Nemzeti Biztonsági Stratégiájáról;
- 11/1993. (III. 12.) OGY határozat a Magyar Köztársaság biztonságpolitikai alapelveiről;
- 1990. évi X. törvény a különleges titkosszolgálati eszközök és módszerek engedélyezésének átmeneti szabályozásáról;
- 1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról;
- 2073/2004. (III. 31.) Kormány határozat a Magyar Köztársaság új nemzeti biztonsági stratégiájáról (módosítás);
- 2144/2002. (V. 6.) Kormány határozat a Magyar Köztársaság új nemzeti biztonsági stratégiájáról;
- 26/1990. (II. 14.) Minisztertanácsi rendelet a nemzetbiztonsági feladatok ellátásának átmeneti szabályozásáról;
- 27/1993. (IV. 23.) OGY. határozat Magyar Köztársaság honvédelmének alapelveiről;
- 94/1998. (XII. 29.) Országgyűlési határozat a Magyar Köztársaság biztonság- és védelempolitikájának alapelveiről;
- Magyarország Alaptörvénye;
- NATO [1991] The Alliance's New Strategic Concept http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm (2016. január 10.);
- NATO [1995] Study on NATO Enlargement http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_24733.htm (2016. január 10.);
- NATO [1999] The Alliance's Strategic Concept http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm (2016. január 10.);
- NATO [2010] Active Engagement, Modern Defence http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm (2016. január 10.);
- Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága nyilvános üléseinek jegyzőkönyvei;
- Ady Endre: Ismeretlen Korvin-Kódex margójára. In: Szabolcsi József (szerk.): Ady Endre összes művei. Arcanum Adatbázis Kft., Budapest, 1999.;
- BODA József: A felderítés, hírszerzés, titkos információgyűjtés elvei és gyakorlata. Belügyi szemle 2015/9. 5-29. o.;
- DEZSŐ Lajos, HAJAS Gábor: A nemzetbiztonságra vonatkozó jogszabályok. HVG-ORAC, Budapest, 1998.;

- FINSZTER Géza: A nemzetbiztonságról. Rendészeti Szemle, 1991/1. 5-17. o.;
- FINSZTER Géza: Ismét a nemzetbiztonságról. Belügyi Szemle, 1999/4-5. 5-19. o.;
- GÁL István: A nemzetközi kötelezettségen alapuló közbiztonsági célú gazdasági előírások elleni bűncselekmények. In: Polt Péter (szerk.): Új Btk. Kommentár. 6. kötet. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyvkiadó Zrt., Budapest, 2014. 53-74. o.;
- GAZDAG Ferenc (szerk.): Biztonságpolitika. SVKH, Budapest, 2001.;
- HAIG Zsolt: Az információs társadalmat fenyegető információalapú veszélyforrások. Hadtudomány, 2007/3. 37-56. o.;
- HANS-JÖRG, Albrecht: A biztonságkonceptió átalakulása és ennek következményei az európai bel- és jogpolitikára. Belügyi Szemle, 2006/2. 3-26. o.;
- HAUTZINGER Zoltán: A fegyveres szervek rendeltetésének alaptörvényi szabályozása. In: Drinóczi Tímea (szerk.): Magyarország új alkotmányossága. PTE ÁJK, Pécs, 2011. 65-76. o.;
- IZSA Jenő: A titkosszerkesztési/nemzetbiztonsági ágazati stratégiáról. Hadtudomány, 2006/4. 109-113. o.;
- IZSA Jenő: A titkosszerkesztési/nemzetbiztonsági ágazati stratégiáról. Hadtudomány, 2006/4. 109-113. o.;
- IZSA Jenő: A titkosszerkesztési tevékenységének általános jellemzői, ellenőrzésük és irányításuk kérdései. Szakmai Szemle (Katonai Biztonsági Hivatal), 2009/2. 5-19. o.;
- IZSA Jenő: Az ország biztonságát és a védelmi szféra helyzetét befolyásoló körülmények, tényezők. Szakmai Tudományos Közlemények (Katonai Biztonsági Hivatal Tudományos Kutatóhely és Magyar Honvédség Térképész Szolgálat) 2003 73-81. o.;
- IZSA Jenő: Javaslatok a nemzetbiztonsági/titkosszerkesztési stratégia kidolgozásához. Hadtudomány, 2007/1. 15-29. o.;
- IZSA Jenő: Nemzetbiztonsági alapismertetek. A titkosszerkesztési tevékenység működése. ZMNE, Budapest, 2009.;
- KASZNÁR Attila: A terrorizmus megjelenése Magyarországon az 1970-es és 1980-as években. (T)error & Elhárítás 2017/1-2. 98-101. o.;
- KOVÁCS Vendel: A titkosszerkesztési tevékenység „természetrajza”. Rendészeti Szemle, 1994/12. 14-17. o.;
- KOVÁCS Zoltán Andás - DOBÁK Imre: Korszakváltások a magyar nemzetbiztonsági intézményrendszerben. In: Finszter Géza – Sabjanics István (szerk.): Biztonsági kihívások a 21. században. Dialóg Campus Kiadó, Budapest, 2017. 175-218. o.
- KŐHALMI László: A migráció néhány biztonságpolitikai összefüggése. Szakmai Szemle 2016/4. 81-100. o.;
- KŐHALMI László: Gondolatok a vallási indíttatású terrorizmus ürügyén.

- Belügyi szemle 2015/7-8. 52-71. o.;
- LÉNÁRT Ferenc: Biztonság, nemzetbiztonság. Új Honvédségi Szemle, 2000/1. 41-59. o.;
 - MATUS János: A nemzeti és nemzetközi biztonság változása a globalizáció hatására. Szakmai Szemle (Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat), 2012/1. 55-63. o.;
 - RESPERGER István: Biztonsági kihívások, kockázatok és fenyegetések 2030-ig. In: Kobilka István (szerk.): Nemzetbiztonsági alapismeretek. Nemzeti Közszolgálati és Tankönyvkiadó Zrt. Budapest, 2013. 31-66. o.;
 - RÉVÉSZ Béla: Az állambiztonságtól a nemzetvédelemig. SZTE ÁJK, Szeged, 2003.;
 - SIEBER Ulrich: The paradigm shift in the global risk society: from criminal law – an analysis of the changing limits of crime control. Journal of Eastern European Criminal Law 2016/1. 14-27. o.;
 - TÓTH Csaba Mihály: Az együttműködés, mint az új kihívások hatására fokozódó követelmény a nemzetbiztonsági szférában. Szakmai Szemle 2011/3. 114-122. o.;
 - TÜTTŐ Szabolcs: A nemzetbiztonsági szolgálatok feladatrendszere az új kihívások tükrében. Hadtudomány, 2007/3. 24-36. o.;